Kafkasya'da çatışma ve boru hatlarının jeopolitiği

Nilgün ERCAN (Aktaran)

Kafkaslardaki sıcak çatışma ortamı şimdilik tarafların birbirlerini tehdit eden açıklamaları ile göreceli bir soğuma dönemine girmiş gibi görünse de, zengin enerji havzaları ile Batı'daki büyük tüketim alanlarını birleştiren geçiş koridorlarının merkezinde yer alan Kafkasya ve Karadeniz Bölgesi'nin uluslararası politikadaki önemini koruması beklenmelidir.

Geçtiğimiz Ağustos ayında Gürcistan'ın Güney Osetya'ya hücum etmesi ve hemen ertesi gün Rusya'nın karşılık vermesiyle başlayan; ABD ile Polonya arasında Polonya topraklarına füze savunma sistemi yerleştirilmesine ilişkin anlaşmanın imzalanması, Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıması ile devam eden süreç, Kafkasya'da sıcak gelişmeleri tetiklemiş oldu. Türkiye'nin bölgede yaşanan böylesi gerilimlerden etkilenmemesi düşünülemezdi. Nitekim Gürcistan'a yardım gerekçesiyle Boğazlar'dan geçerek Karadeniz'e çıkan ABD askeri gemileri yüzünden Montrö Anlaşması'nın çiğnenip çiğnenmediği yönünde tartışmalar başlarken, Rusya'nın ihraç ürünlerimize engeller çıkarması, Rusya'dan alınan doğalgazın riske girip girmeyeceği gibi konular da öne çıktı.

Bölgedeki sıcak çatışma ortamı şimdilik tarafların birbirlerini tehdit eden açıklamaları ile göreceli bir soğuma dönemine girmiş gibi görünse de, zengin enerji havzaları ile Batı'daki büyük tüketim alanlarını birleştiren geçiş koridorlarının merkezinde yer alan Kafkasya ve Karadeniz Bölgesi'nin uluslararası politikadaki önemini koruması beklenmelidir.

Kanadalı İktisat Profesörü **Michel Chossudovsky**, Küreselleşme Araştırmaları Merkezi'nin (Centre for Research on Globalization) **"global research.ca"** adresindeki web sitesinde 22 Ağustos 2008 tarihinde yayınlanan **"Avrasya Koridoru: Boru Hatları Jeopolitiği ve Yeni Soğuk Savaş (The Eurasian Corridor: Pipeline Geopolitics and the New Cold War)"** başlıklı makalesinde konuyu enerji kaynakları ve enerji koridorlarının kontrolünü içeren bir perspektifle değerlendirmektedir.

Kafkasya çatışmasında GUAM'ın rolü

Chossudovsky yazısında, Gürcistan'ın 7 Ağustos günü Güney Osetya'ya girişinin önceden planlanmış bir hareket olduğuna dair kanıt bulunduğunu belirtmekte, bu gelişmenin öncesinde, 1-2 Temmuz'da Batum'da GUAM önderliğinde bölgesel bir zirve yapıldığına dikkat çekmektedir. GUAM Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova arasındaki bir askeri işbirliği anlaşması olarak 1997'de oluşturulmuş, 2006 yılından sonra **"Demokrasi ve Ekonomik Kalkınma Örgütü"** adını almıştır. Chossudovsky, GUAM'ın, NATO'nun bir uzantısı olarak bölgede ABD ve Atlantik İşbirliği'nin etki alanını genişletmek üzere yola çıktığı ve özel işlevinin de Anglo-Amerikan petrol devleri adına bölgedeki enerji ve nakil koridorlarının güvenliğini korumak olduğu görüşündedir:

"ABD-NATO planının temel amacı bu koridorların militarizasyonudur. Gürcistan ve Ukrayna'nın NATO üyeliği, Hazar Denizi'nden Batı Avrupa'ya kadar enerji ve nakil koridorlarının kontrol edilmesine ilişkin ajandanın bir parçasıdır."

Chossudovsky, 1-2 Temmuz 2008 tarihlerinde yapılan GUAM Zirvesi'nin ana temasını, ekonomik ve stratejik-askeri bir bakış açısıyla **"Avrupa'nın Doğusu'nun Entegrasyonu"** olarak açıklarken; Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna devlet başkanlarının yanı sıra Polonya ve Litvanya devlet başkanlarının da katıldığı, Moldova Devlet Başkanı'nın yer almadığı bu zirvenin Rusya'nın Kafkasya ve Doğu Avrupa'daki etkisini azaltmak üzerine odaklandığını vurgulamaktadır.

Yazar, GUAM Zirvesi'nden hemen sonra, 5-12 Temmuz 2008 tarihlerinde Rusya'nın Gürcistan-Abhazya ve Gürcistan-Güney Osetya arasındaki artan gerilime karşı bir cevap olarak Kuzey Kafkasya'da **"Kafkas Sınırı 2008"** tatbikatları yaptığını, bunun ardından 15-31 Temmuz tarihlerinde ABD ile Gürcistan'ın da "Acil Cevap" adlı askeri bir tatbikat gerçekleştirdiğini belirterek, bu tatbikata Ukrayna ve Azerbaycan'ın yanı sıra Azerbaycan ile toprak sorunu olmasına rağmen Ermenistan'ın da katıldığına dikkat çekmektedir.

Boru hatları üzerinden jeopolitik mücadele

Michel Chossudovsky, GUAM Zirvesi'nde GUAM-NATO birlikteliğinin önündeki diğer temel bir konunun da Ukrayna ve Polonya arasındaki Odessa-Brody-Plotsk (OBP) Boru Hattı olduğunu bildirmektedir. OBP Hattı'nın, Orta Asya petrolünü Odessa üzerinden, Rusya'yı by-pass ederek Kuzey Avrupa'ya ileteceğini belirten yazar, OBP'den Polonya'nın Baltık kıyısındaki Gdansk Limanı'na da bir bağlantı yapılmasının öngörüldüğünü eklemektedir (Bkz. Harita 1). Ayrıca Rusya ile yapılan bir anlaşma sonucunda OBP'nin Rusya'nın Dostluk (Druzhba) Boru Hattı'na da bir bağlantısı olduğunu dile getiren Chossudovsky, **"Washington'un nihai amacı, Baltık Boru Hattı (BBH) ve Druzhba Hattı dahil, Rusya'nın boru hattı sistemini ve Batı Avrupa enerji pazarına yönelen çeşitli bağlantılarını zayıflatmak ve destabilize etmektir"** demektedir. Yazar, Rusya'nın da, Ukrayna'yı dışında bırakarak, Druzhba Hattı'ndan Beyaz Rusya'ya bir bağlantı yaptığını anımsatmaktadır (Bkz Harita 1).

Harita 1

Chossudovsky'nin makalesinde, Rusya'nın Transneft Şirketi tarafından işletilen BBH'nin, Samara'dan Finlandiya Körfezi'ndeki Primorsk Terminali'ne olan bağlantı ile petrolü, Batı Sibirya Bölgesi'nden Kuzey ve Batı Avrupa pazarlarına ulaştırdığı belirtilmektedir.

Büyük ölçüde Rusya tarafından kontrol edilen stratejik bir diğer boru hattı olan Hazar Boru Hattı Konsorsiyumu'na

(HBK/CPC) ilişkin de şu bilgilere yer verilmektedir:

"HBK, Rusya, Kazakistan ve bazı Ortadoğu petrol şirketlerinin hissedar olarak katılımından oluşmaktadır. BBH Sistemi, Rusya'nın Transneft Şirketi ile Kazakistan'ın ulusal şirketi KazTransOil Konsorsiyumu'na ait olan Atyrau-Samara (AS) Boru Hattı'na bağlıdır. AS Boru Hattı Tengiz ham petrolünü Batı Kazakistan'daki Atyrau'dan HBK'nin Karadeniz'deki Novorossisk tanker terminaline bağlamaktadır. GUAM Zirvesi'nden bir sonraki hafta, 10 Temmuz'da Transneft ve KazTransoil AS Boru Hattı'nın kapasitesini yılda 16 milyon tondan 26 milyon tona çıkarmak üzere görüşmeler yaptıklarını açıklamışlardır."

Batı yanlısı yeni bir blok

Makalede, GUAM Zirvesi'nde Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Hattı'nın tamamlayıcısı olarak GUAM Nakil Koridoru'nun (GNK) geliştirilmesinin de kabul edildiği belirtilerek, GNK'nin, Azeri Başkenti Bakü'den Karadeniz'deki Gürcistan limanları Poti ve Batum'a, oradan Ukrayna'nın Karadeniz kıyısındaki Odessa Limanı'na bir bağlantı ile Batı ve Kuzey Avrupa'ya ulaşan bir koridor olmasının planlandığı aktarılmaktadır.

BTC'nin, Rusya'yı tamamen devre dışı bırakarak, Hazar Havzası'nı Gürcistan ve Türkiye üzerinden Doğu Akdeniz'e bağladığını ve BP liderliğindeki bir Konsorsiyum tarafından kontrol edildiğini kaydeden Chossudovsky, İsrail'in bu politikalardaki yerine dikkat çekerek BTC Hattı'nın Doğu Akdeniz'in jeopolitiğini değiştirdiğini vurgulamakta, BTC Boru Hattı'nın, bölgedeki ülkelerin önceki konumunu değiştiren ve Azerbaycan, Gürcistan, Türkiye ve İsrail birlikteliğinde bölgede Batı yanlısı yeni bir blok oluşturan bir proje olarak nitelendirildiğini aktarmaktadır. (Komerzant, Moskova, 14 Temmuz 2006)

İsrail'in, şimdi Batı'nın petrol devlerinin Orta Doğu ve Orta Asya'daki çıkarlarına hizmet eden Anglo-Amerikan askeri ekseninin bir parçası olduğunu belirten yazar, **"Resmi raporlar BTC'yi, petrolü Batı pazarlarına yöneltecek bir hat olarak ifade ederken, Hazar Denizi petrolünün o bölümünün doğrudan İsrail'e doğru kanalize edilebileceği nadiren kabul edilmektedir"** demektedir. Chossudovsky, Türkiye ile İsrail arasında petrolün Ceyhan'dan İsrail Limanı Ashkelon'a iletilmesinin ve buradan da İsrail'deki ana boru hattı vasıtasıyla Kızıl Deniz'e ulaştırılmasının öngörüldüğünü anımsatarak, şu değerlendirmeyi yapmaktadır:

"İsrail'in amacı Hazar Denizi petrolünü sadece kendi tüketim ihtiyaçları için kullanmak değil, aynı zamanda Hazar Denizi petrolünü Kızıl Deniz'deki Eilat Limanı vasıtasıyla Asya pazarına yeniden ihraç etmek konusunda anahtar bir rol oynamaktır." (Bkz Harita 2)

Bu konuda bir ekleme yapmak gerekirse, Türkiye ile İsrail arasında denizin altından sadece petrol değil, doğalgaz, su, elektrik ve fiberoptik kabloların taşınması için çok amaçlı boru hatlarının geçirilmesine yönelik görüşmeler söz konusudur. Basına yansıyan bilgilere göre, Eylül ayının ikinci haftasında Türkiye-İsrail ve Hindistan'dan enerji yetkilileri biraraya gelmiş ve fizibilite çalışmalarının yılsonuna kadar başlatılmasına karar vermişlerdir.

Avrasya koridorunun militarizasyonu

Chossudovsky bu gelişmeleri yerli yerine oturtabilmek üzere ABD'nin İpek Yolu Stratejisi'ne (İYS) dikkat çekmektedir. İYS 1999 yılında ABD Kongresi'ne sunulan bir tasarı ile formüle edilmiş olup, bu Strateji Batı Avrupa ile Orta Asya ve Uzak Doğu'yu birbirine bağlayan bir koridorun yaratılmasına dayanmaktadır. **"Trans-Avrasya güvenlik sistemi"** olarak da tanımlanabilecek olan İYS, **"Avrasya koridorunun militarizasyonunu"** hedefleyen bir stratejidir. Chossudovsky'e göre, 1999 yılında Temsilciler Meclisi'nce benimsenmesine rağmen hiçbir zaman yasalaşmayan İYS, Bush yönetimi döneminde, Güney Kafkasya ve Orta Asya'daki eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin ABD'nin etki alanına entegre edilmesinin temelini teşkil etmektedir. Yazar, bu çerçevede yaşanan işgal süreçlerini şöyle yorumlamaktadır:

"İYS'nin başarılı bir şekilde uygulanması, boru hatlarının ve ticaret koridorlarının 'korunması' kadar, zengin petrol ve gaz rezervlerinin üzerindeki kontrolün güvenliği açısından da, bir araç olarak, Doğu Akdeniz'den Çin'in Afganistan'a komşu olan Batı sınırına kadar tüm Avrasya koridorunun eşzamanlı 'militarizasyonunu' gerektirmektedir. Afganistan'ın Ekim 2001'de işgal edilmesi, boru hatları koridorları dahil, ABD'nin Orta Asya'daki stratejik çıkarlarının desteklenmesine hizmet etmiştir. Afganistan Çin'in Batı sınırına komşudur. Aynı zamanda Hazar Denizi havzasındaki büyük petrol zenginliğinin Arap Denizi'ne bağlantısı açısından stratejik bir kara köprüsü oluşturmaktadır. İYS kapsamındaki militarizasyon süreci büyük ölçüde Rusya, Çin ve İran'a karşı yönelmektedir."

IMF ve Dünya Bankası'nın müdahaleleriyle benimsetilen neoliberal politikaların da İYS'nin entegre bir parçası olduğunu ifade eden yazar, İYS'nin, Kafkasya ve Orta Asya'da, ABD'nin, istikrarsız İran Körfezi'ndeki enerji kaynaklarına bağımlılığını azaltacak yeterli miktarda rezervin bulunması nedeniyle ayrıca önem taşıdığını belirtmektedir. Eski Sovyet Cumhuriyetleri'nin Rusya, Çin ve İran ile ekonomik, politik ve askeri bağlantı kurmasını engellemek açısından da İYS'nin önemine işaret eden Chossudovsky, "Bu bağlamda 1997 yılında oluşturulan GUAM, eski Sovyet cumhuriyetlerinin ABD-NATO ile askeri işbirliğine girmelerini sağlayarak tekrar Rusya ile ilişki kurmalarını önlemek için bir adım olmuştur" demektedir.

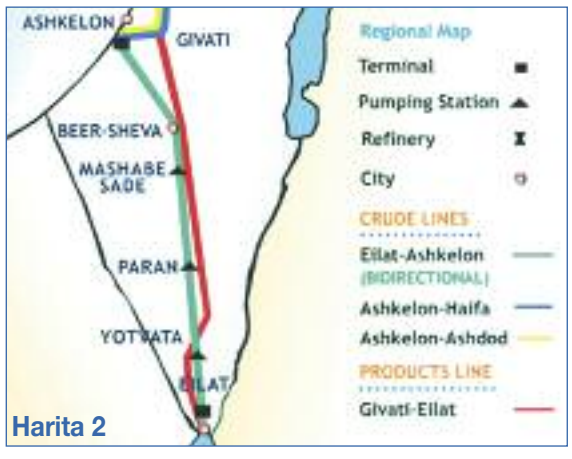

Harita 2

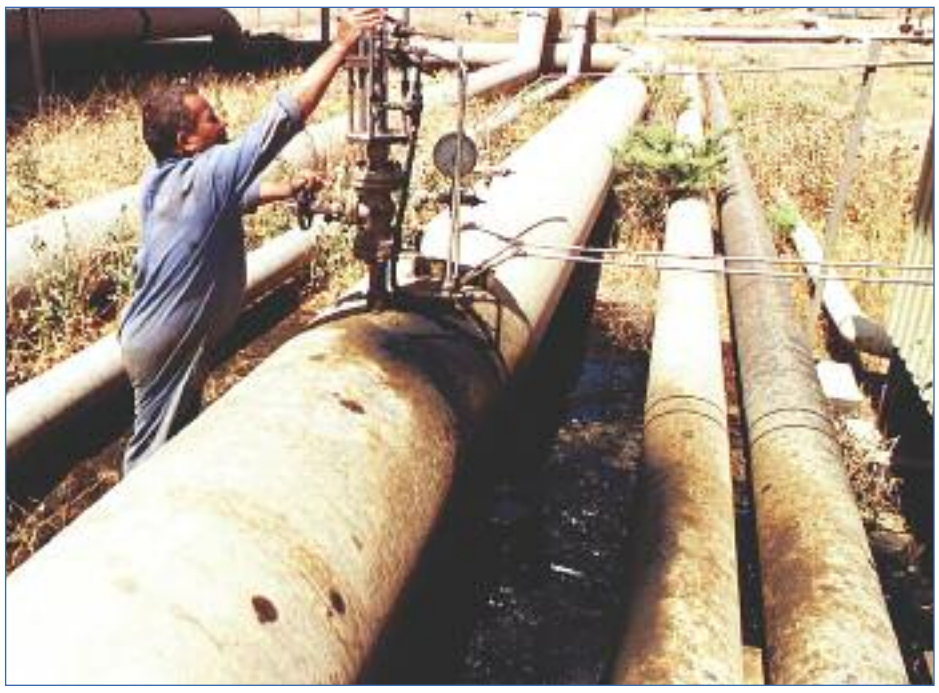

Türkiye'nin 2007 yılında 36 milyar metreküpü aşan doğalgaz ithalatının yaklaşık yüzde 63'ü Rusya Federasyonu'ndan yapılmaktadır. Doğalgazın genel enerji kaynakları talebindeki payı yüzde 30, elektrik üretimindeki payı yüzde 45-50 civarındadır. Doğalgazın hemen hemen tamamı ithalatla karşılanmaktadır.

Jeopolitik çelişkiler

İYS kapsamında Güney Kafkasya ve Orta Asya ülkeleri olarak tanımlanan ülkeler, Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dır. Chossudovsky, ülkeler açısından bakıldığında ABD stratejisinin henüz amaçlanana tam ulaşabilmiş olmadığını, günümüzde Ukrayna, Gürcistan ve Azerbaycan'ın fiilen ABD himayesine girmesine karşılık jeopolitik olarak Kırgizistan, Kazakistan, Tacikistan, Ermenistan ve Beyaz Rusya'nın Moskova ile uyum içinde olduğunu belirtmektedir.

ABD'ye karşı Bölgesel İşbirlikleri

Michel Chossudovsky, Batum'da yapılan GUAM Zirvesi'nden birkaç gün sonra (9 Temmuz 2008) inşasına başlandığı açıklanan Çin ve Kazakistan arasındaki 1300 kilometrelik doğalgaz boru hattından (KÇ) 2010 yılında gaz verilmeye başlanılacağını aktarmaktadır. (Bkz.Harita 3)

Bu hattın Orta Asya'nın zengin rezervleri ile Çin bağlantısını sağlamak için yapılan iki hatlı daha büyük bir projenin bir parçası olduğunu, Türkmenistan'dan başlayan boru hattının Özbekistan ve Kazakistan'ı geçerek Çin'in Xinjiang Bölgesi'ne ulaşacağını, Türkmenistan'ın kendi bölümündeki inşa çalışmalarına geçen yıl başladığını, Özbekistan'ın da bu dönemde başlamasının beklendiğini alıntılarla anlatan Chossudovsky, Çin Ulusal Petrol Şirketi'nin (CNPC) konsorsiyum liderliğini yaptığı KÇ Boru Hattı'nı, ABD'nin bölgedeki stratejik çıkarlarını zayıflatan; İYS'nin mantığını baltalayan; Rusya, İran ve Çin tarafından yürütülen rakip bir Avrasya enerji projesi olarak yorumlamaktadır. Yazar, bu yorumunu ABD-NATO'nun Kafkasya ve Orta Asya'daki genişleme projelerine karşı oluşturulmaya çalışılan iki bölgesel askeri işbirliği örgütüne dikkat çekerek şöyle ayrıntılandırmaktadır:

Harita 3

"Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) Rusya, Çin ve Kazakistan, Kırgızistan,

Tacikistan ile Özbekistan'ı kapsayan, bölgedeki eski Sovyet Cumhuriyetleri arasında bir askeri işbirliğidir. İran ŞİÖ'de gözlemci statüsündedir. Karşılıklı Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) ise enerji koridorları için anahtar nitelikte bir jeopolitik role sahip olup ŞİÖ ile yakın ilişki içinde yürütülmektedir. Üyeleri Ermenistan, Beyaz Rusya, Kazakistan, Kırgizistan, Rusya, Tacikistan ve Özbekistan'dır. ŞİÖ ve KGAÖ 2006 yılından beri ortak savaş oyunları gerçekleştirmekte, İran ile aktif işbirliği yapmaktadır. Ekim 2007'de bu iki örgüt arasında askeri işbirliğinin temellerini oluşturmak konusunda bir Mutabakat Anlaşması imzalanmıştır."

Chossudovsky, Washington'un küresel askeri ve stratejik ajandasına göre, İYS kapsamındaki enerji koridorlarının sonuçta kaçınılmaz olarak Çin'in toprak egemenliğini tehdit edeceği görüşündedir:

"Gelecekte, planlanan ABD-NATO-GUAM enerji koridorlarının, Kuzey Amerika Güvenlik-Refah Ortaklığı(GRO/SPP) da dahil olmak üzere, Batı yarımkürede öngörülen diğer koridorlarla bağlanması düşünülmektedir. …GRO, Alaska ve Kanada'ya ait Kutup Bölgesi'nden Orta Amerika ve Karayipler Havzası'na kadar uzanan enerji koridorlarının ve su gibi diğer stratejik kaynakların korunmasına dayalı, stratejik planlama, militarizasyon ve serbest piyasaya dayalı bir ekonomik entegrasyon projesidir."

Sonuç yerine

Chossudovsky'nin değerlendirmeleri, kendisinin de belirttiği gibi ana petrol boru hatları üzerine yoğunlaşmıştır. Zengin petrol ve doğalgaz rezervlerinin bulunduğu bölgeler ile bu rezervlerle büyük tüketim merkezlerinin arasındaki geçiş koridorlarının üzerinde bulunan ülkelerde taşların tam olarak yerli yerine oturduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Aynı cephede gibi görünen ülkeler arasında da çeşitli düzeyde çelişkiler ve farklı politikalar bulunabilmektedir. Örneğin ŞİÖ'yü Rusya'nın bir güvenlik işbirliği olarak görmek istemesine karşılık Çin'in ekonomik açıdan baktığı yorumları yapılmaktadır. Diğer tarafta Brüksel'in AB için ortak bir enerji politikası oluşturmaya çalışmasına karşılık, özellikle büyük üyelerin ortak politika yerine ulusal politikalarını öne çıkardıkları bilinmektedir. Örneğin, Ukrayna, Beyaz Rusya, Baltık ülkeleri ve Polonya'yı baypas ederek Rusya'dan Almanya'ya bağlanan, buradan da Danimarka, Hollanda, Belçika, İngiltere ve Fransa'ya gaz iletecek olan Kuzey Akım Doğalgaz Boru Hattı buna bir örnektir. Ayrıca AB kendi enerji ihtiyacının karşılanmasında önemli bir yeri olan Rusya'ya karşı ABD'den daha farklı bir tavır içinde olabilmektedir. Öte yandan bölgedeki **"istenmeyen"** anlaşmazlıkların geriletilerek tarafların yeniden belirlenmeye çalışılması yönünde girişimler de söz konusudur. Batı'nın Türkiye ile Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik teşviklerini bu çerçevede görmek yanlış olmayacaktır.

Türkiye'nin 2007 yılında 36 milyar metreküpü aşan doğalgaz ithalatının yaklaşık yüzde 63'ü Rusya Federasyonu'ndan yapılmaktadır. Doğalgazın genel enerji kaynakları talebindeki payı yüzde 30, elektrik üretimindeki payı yüzde 45-50 civarındadır. Doğalgazın hemen hemen tamamı ithalatla karşılanmaktadır. Söz konusu rakamlara bakıldığında, Türkiye'nin doğalgaz temininde bir aksamaya tahammülü bulunmadığı ya da aksama halinde ciddi darboğazlarla karşılaşacağı görülmektedir. Diğer yandan Türkiye'nin, NATO üyeliği, ABD'nin bölgedeki saldırgan politikaları ve bu politikaların etkisi, AB ile ilişkiler gibi nedenlerle ortaya çıkabilecek gerilimlerin dışında kalması da pek mümkün görünmemektedir. Kafkasya-Karadeniz Bölgesi de dahil, içinde bulunduğumuz bölgedeki güçler dengesi ve gelişmeler, dış politika konusu olmasının yanı sıra kaçınılmaz olarak ülkemizdeki enerji politikaları açısından da dikkate alınmalıdır. ■

Michel Chossudovsky, Global Research, The Eurasian Corridor: Pipeline Geopolitics and the New Cold War", 22 Ağustos 2008, www.globalresearch.ca/index.php?context=va&aid=9907'den
Aktaran: Nilgün Ercan

Rus Strateji Uzmanı ve Putin'in Danışmanı Markov:

'Siyasi olarak Batı'ya, ekonomik olarak bölgeye bağlısınız'

Yrd. Doç. Dr. Barış DOSTER
Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi

Rusya'nın önemli uluslararası ilişkiler uzmanlarından, **Vladimir Putin**'in danışmanı **Sergei Alexandrovich Markov**, Türkiye'nin siyaseten ABD'ye bağlı olduğunu, ama bu ilişkinin Türkiye'nin sorunlarını çözmeyip, tersine yeni sorunlara neden olduğunu söyledi. Markov, **"Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri de soru işaretleriyle dolu ve sonu belirsiz. Ekonomik olarak ve enerji alanında ise Türkiye bölge ülkelerine bağlı"** dedi.

Moskova Siyaset Çalışmaları Enstitüsü Başkanı ve Rusya Uluslararası İlişkiler Devlet Forumu Başkan Vekili Markov'la, Arı Grubu'nca düzenlenen 10. Geleneksel Uluslararası Güvenlik Konferansı için geldiği İstanbul'da kısa bir söyleşi yaptık.

- Son dönemlerde enerji ile dış politika ilişkisi geçmişte hiç olmadığı kadar iç içe geçti. Sıradan insanlar evlerinde tencerenin kaynaması ya da sıcak suyun akması ile dış politika arasındaki ilişkiyi kurmaya başladılar. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

- Rusya Kafkasya'da enerji de dahil olmak üzere her alanda işbirliği yapmaya hazır. Enerjiye ihtiyaç duyan ülkeler bu ihtiyaçlarını Rusya'dan Orta Asya'ya, Kafkasya'dan İran'a dek nasıl pek çok farklı kaynaktan gidermenin arayışında ise Rusya da sahip olduğu enerjiyi pek çok ülkeye satmak istiyor. Bu da son derece doğal ve her ülke kendisi için en ideal yolu seçer. Ama ABD, kendisinin çok güçlü olduğunu, her istediğini yapabileceğini düşünüyor. Oysa unutmaması gerekir ki Rusya da güçlü bir ülke ve biz de enerjimizi satmak için politik ve ekonomik işbirliğine açığız. Burada sorun şu. İşbirliği için çok taraflı irade gerekir. Oysa ABD, kendisinin sözünün dinlenmesini, onun istediğini yapmasına başkalarının itiraz etmemesini dayatıyor. Bu doğru ve kabul edilir bir tutum değil.

- ABD'nin eşit ilişkilere karşı olumsuz bir tavır içinde olduğu malum. Bu tavrı önümüzdeki dönemde değişir mi?

- Biz karşılıklı işbirliğine inanıyoruz ve bu düşüncenin er ya da geç öne çıkacağını biliyoruz. ABD ile de işbirliğine açığız, diğer ülkelerle de. Örnek vermek gerekirse, enerji satan bir ülke olarak, enerji tasarrufu teknolojileriyle ilgili projelerde işbirliği yapmaktan yanayız. Ve ABD'nin de bu arayışlara katkı vermesini dileriz. Bazıları Rusya'nın hem düşman olduğunu, hem de zayıf bir ülke olduğunu söylüyorlar. İkisi de yanlış. Rusya kimseye düşman değil. Rusya zayıf bir ülke de değil.

> 'Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin soru işaretleriyle dolu olduğu, bunun bir sonunun olmadığı daha net anlaşılır hale geldi. AB asla Rusya, Türkiye, Ukrayna gibi büyük ülkeleri içine almaz.'

- Gürcistan'la yaptığınız savaş sonrası, bu ülke toprak bütünlüğünü yitirdi. Sizce bu işin asıl sorumlusu kim?

- Gürcistan'ın saldırgan tutumundan da, Irak'ın işgal edilmesinden de, İran'ın bombalanmasının düşünülmesinden de ABD'deki neo-con'lar sorumludur. **Dick Cheney**'in Rusya'nın üzerine saldırttığı Şaakaşvili savaş suçlusudur. Türkiye'nin de onu savaş suçlusu olarak ilan etmesi gerekir. Onu uluslararası savaş suçları mahkemesinin yargılayıp, cezalandırması lazım. Rusya'nın kırmızı çizgileri vardır. Bölgemizde bölge dışından bir büyük gücün ilerlemesine izin verilemez. Herkesin artık çok kutupluluğa doğru bir gidiş olduğunu görmesi gerekir. Tek odaklılık ve o dönemin alışkanlığı olan dayatmalar artık geride kaldı. Soğuk Savaş bitti ve bu tür bir savaşın altyapısı da yok artık. Soğuk Savaş'ın yeniden başladığını söyleyenler, Rusya'nın artık komünist olmadığını, kimsenin Rusya'yı ideolojik olarak dışlayamayacağını, Moskova'da milyarderlerin yaşadığını görmüyorlar.

- Rusya ile Türkiye ilişkileri, özellikle son yıllarda ekonomik olarak büyük bir ivme kazandı. Avrasyacılık Türkiye'de çok farklı kesimlerin ciddi ciddi tartıştıkları bir konu haline geldi. İki ülke ilişkilerinin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

- Türkiye yıllardır siyasi olarak ABD ile müttefik. Ama son yıllarda bazı şeyler de değişmeye başladı, Türkiye bir geçiş dönemine girdi. ABD'nin Türkiye'nin sorunlarını çözmediğini, tersine Türkiye'nin önüne yeni sorunlar koyduğunu daha çok insan görmeye başladı. Ayrıca Türkiye'nin AB ile ilişkilerinin de soru işaretleriyle dolu olduğu, bunun bir sonunun olmadığı daha net anlaşılır hale geldi. AB asla Rusya, Türkiye, Ukrayna gibi büyük ülkeleri içine almaz. Ama bu üç ülke, yanlarına Kazakistan ve diğer bölge ülkelerini de alarak, aynen AB ilkelerine göre çalışan bir bölgesel ittifak kurabilirler. Biz bunu Türkiye ile görüşmek için geleceğiz. ■